

Banko-Utskottet, N:o 73, angående utfärdande af ny instruktion för Riksdagens Revisorer af Riksbanken;

Banko-Utskottet, N:o 74, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning;

Banko-Utskottet, N:o 75, med förslag till Riksdagens skrivelse till Herrar Fullmäktige i Riksbanken med öfverlemnande af bankoreglementet;

Stats-Utskottet, N:o 77, angående utfärdande af förnyade instruktioner för Riksdagens Revisorer af Stats- och Riksgäldsverken;

Stats-Utskottet, N:o 78, angående statsbidrag för vägars anläggning och förbättring, hamnbyggnader och kanalarbeten äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag m. fl. dylika föremål;

Stats-Utskottet, N:o 79, angående allmänna vilkor och stadganden i afseende på de statsbidrag, som under denna Riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Riksdagens kanslis förslag till §§ i Riksdagsbeslutet:

N:o 8 angående bankörenden; och

N:o 9 angående val af Fullmäktige och deras suppleanter i Riksbanken och Riksgälds-kontoret.

Sammanträdet slutades kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Thorsdagen den 9 Maj.

Kl. 6 e. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes dels protokollet för den 1 innevarande månad och dels protokollsutdrag, angående Kammarrens i gårdagens sammanträde fattade och under §§ 4, 6, 7, 8, 9 och 12 af då förda protokoll antecknade beslut.

§ 2.

Beviljades ledighet från riksdagsgörömlen åt Herr *Hedlund* under 8 dagar från den 11 samt åt Herrar *Hedenberg* och *Kjellson*, den förra 2 dagar och den sednare 6 dagar, räknade från den 13 uti innevarande månad.

§ 3.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 25, angående beräkningen af tullmedlen, postmedlen, stämpelpappersafgiften och bränvinsbränningsmedlen.

Betänkandets *trenne första punkter*, innefattande Utskottets hemställanden rörande beräkningen af tullmedlen, postmedlen och stämpelpappersmedlen, biföllos.

I anledning af Utskottets hemställan i *fjerde punkten*, rörande beräkningen af bränvinsbränningsmedlen, yttrade

Herr Grefve Posse: Bevillings-Utskottet har i förevarande Betänkande beräknat bränvinsproduktionen under nästkommande år till 14,000,000 kannor, och vid denna beräkning egentligen stödt sig på den grund, att den för nämnda år beslutade skatteförhöjningen skulle medföra en starkt ökad produktion under innevarande samt en motsvarande inskränkning för kommande år. Jag måste erkäna, att detta Utskottets resonnement ej synes mig tillfredsställande. Det är nemligen en känd sak, att den för närvarande inom landet befintliga bränvinskvantiteten är mindre än vanligt, och den gifna eller åtminstone antagliga följden häraf måste vara den, att en betydligt ökad produktion måste ega rum så väl under innevarande höst som nästa år.

Jag får därför hemställa, om icke produktionen af bränvin för nästkommande år utan fara skulle kunna antagas uppgå till föregående års kannetal eller 15,000,000 kannor, samt att Kammaren under antagande häraf ville lika med Första Kammaren beräkna bränvinsskatten för år 1868 till 10,500,000 R:dr.

Vidare anfördes icke; och beslöt för sin del Kammaren, att ifrågasvarande medel, dem Utskottet, efter en bränvinstillverkning af 14,000,000 kannor, upptagit till ett bruttobelopp af 9,800,000 R:dr, skulle beräknas efter en tillverkning af 15,000,000 kannor och alltså upptagas till ett bruttobelopp af 10,500,000 R:dr.

§ 4.

Företogs ånyo till handläggning Lag-Utskottets Utlåtande N:o 75, i anledning af väckt motion om vissa åtgärder rörande skogshushållningen i de Norrländska länen.

Med anledning häraf yttrade

Herr Hessle: Jag hemställer, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets förevarande Utlåtande, antaga Herr Grefve Sparres reservation. För min del sluter jag mig till de deri uttalade åsigtter och får hos Herr Talmannen anhålla om proposition på nämnda reservation.

Häruti instämde Herr *Rylander*.

Herr Rönblad: Äfven jag instämmer i Herr Grefve Sparres reservation. Jag anser det verkligen vara hög tid, att man på något sätt ståtjar en skogsafverkning, som för närvarande går så långt, att de norra länen framtid allvarligen hotas.

Jag anhåller om proposition på afslag till Betänkandet samt bifall till Grefve Sparres reservation.

Herr Ribbing: Då jag instämt i Grefve Sparres reservation, är det naturligt att jag önskar yttra några ord för densammas bifallande af Kammaren. Jag vill ej — liksom ej heller reservanten gjort det — bestämdt förorda motionärens förslag. Såsom sjelf icke sakkunnig har jag med afseende å de i motionen föreslagna åtgärder rådfört mig med i ämnet förfarne personer; och de hafva ansett de ifrågasatta åtgärderna svåra eller omöjliga att åvägabringa eller praktiskt tillämpa. Grefve Sparres reservation har undvikit att ingå på något egentligt eller detaljeradt förslag, några utförda planer; den innefattar helt enkelt ett skrivelseförslag, hvarigenom till Kongl. Maj:t skulle hemställas om vidtagande af åtgärder, för att i högre grad än nu är fallet skydda skogarne i de norra länen för åverkan. Inom Utskottet voro äfven alla ense om vigten att i tid åtgärder vidtoges, endast i fråga om sättet skiljde sig åsigtorna; och slutligen kom Utskottet, just i följd af denna olikhet i åsigtorna om sättet, till det föga tillfredsställande resultatet, att, under erkännande af de beklagliga missförhållanden, som med afseende å skogarnes vård i dessa trakter ega rum, likväl för närvarande förklara sig oförmöget att kunna utfinna någon lämplig utväg alls till skadans afhjelpande. Denna svårighet synes mig emellertid afhjelpat genom reservationen, då derigenom lemnas till Kongl. Maj:t att, efter inhemtande af sakkunniges tankar och förslag, bedöma sättet, huru frågan skall lösas. Om reservationen antages, förlorar det första af de skäl, på hvilka Utskottet stödt sitt afstyrkande af motionen, eller den kostnad som de deri föreslagna åtgärderna skulle medföra, all kraft och verkan, ty några direkta kostnader föränledas ej genom ett sådant beslut. Hvad beträffar Utskottets andra skäl: det ingrepp uti den enskilda eganderätten, som restriktiva åtgärder i afseende å skogshushållningen ansågs föränleda, så är den saken genom bifall till reservationen öfverlemnad i Kongl. Maj:ts händer, och han läter icke underlåta att taga den i all nödig och möjlig hänsyn. Men i allt fall synes mig detta argument vara så mycket begagnadt, att det nästan är utslitet. Man torde tryggt kunna påstå, att, om skogssköfflingen i de norra länen skulle så fortgå i samma skala som hitintills, så blifva dessa län — om man eljest får sätta lit till vetenskapens och erfarenhetens förenade intyg — inom en icke aflägsen framtid alldeles obeboeliga; och frågan gestaltar sig vid detta förhållande helt enkelt så: om enskilda medlemmar af ett samhälle förfara så, att de förstöra landet eller göra det otillgängligt för all kultur, har Staten icke rätt att hämmande ingripa i en sådan förvänd hushållning? Jag svarar dertill obetingadt ja; och jag anser att denna inskränkning på intet sätt kan anses mera betungande än många andra, som lagen ålagt den enskilde i det allmännas intresse. Det är santt, att lagstiftningen i allmänhet tenderar till borttagande af alla restriktioner i näringslagstiftningen; men jag föreställer mig likväl, att åtskilliga äro af beskaffenhet att i ett ordnad samhälle alltid och under alla förhållanden existera, och att detta måhända i högre grad än om andra gäller just i afseende på skogshushållningen, helst i ett så nordligt klimat som vårt. Detta beror på att skogens återväxt går ofantligt mycket långsammare än andra skördars, ofta kanske ej under dens lifstid, som skördat och skulle åter så. Frestelsen att på en gång tillgodogöra sig de tillgångar, som skogen erbjuder, blir derföre lätt allt för stor, att man skulle kunna

hoppas, det en klok och sparsam afverkning i allmänhet iakttoges, eller att vinstbegäret städfjades af tanken på den skada man för långa tider, kanske för alltid tillfogat sin egendom. En skörd på åkern växer till under ett år — det är ej samma förhållande med skogen; och om man också icke rimligen kan eller bör binda den enskilde uti dispositionen af sitt åkerbruk, så gäller därför ej detsamma om hans hushållning med skogen, helst då dess missvårdande kan, såsom jag ofvan antydde, blifva kommande släktens fördel och landets ruin.

En anmärkning, som man rigtat emot reservationen så väl som mot hvarje förslag, hvilket åsyftar inskränkningar i förbrukningen af skog inom de norra länen, har varit den, att skogslagstiftningen dymedelst skulle blifva olika för olika delar af landet. Men utom det, att sådana olikheter i den ekonomiska lagstiftningen redan nu förefinnas, kan jag ej inse, hvarför icke samma föreskrifter, som i afseende å de norra länen kunna komma att finnas lämpliga, äfven kunna omfatta hela det öfriga landet. På alla de ställen, der skog finnes, skola dessa föreskrifter verka välgörande, och de skoglösa trakterna lära icke af dem på något sätt lida men. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Rosenberg: Det gifves vissa ord, som så länge blifvit under Riksdagens förhandlingar begagnade, att man nästan kan känna sig led af deras blotta klang. Ibländ dessa ord stå i främsta runnet bränvinstillverkningen och skogshushållningen. Hur man diskuterar dem, huru man lagstiftar i fråga om dem, så klagas det alltid att ingenting uträttas. Så länge som jag tillhört Representationen, så har man bråkat sin hjerna med att utfinna något sätt att stälja ofoget med skogsafverkningen i Norrland. Den 29 Juni 1866 utkom äfven en Kongl. förordning rörande skogshushållningen derstädes. Den afsåg naturligtvis hämmande af der existerande missbruk; men icke förty så klagas nu åter, att en vild förstöring eger rum. Hvad är under sådana förhållanden att göra? En motionär hade nu såsom ett suveränt botemedel föreslagit, att allt virke, som hugges på Kronans skogar, skulle stämpas. Men då denna föreskrift naturligtvis skulle komma att eluderas, derest afverkningen å de enskilda skogarne icke skulle vara underkastad någon kontroll, har motionären äfven velat att timret å dessa skogar skulle stämpelbehandlas.

Man har häremot invändt, att en sådan stämpling, derest den skulle ordentligen handhafvas, erfordrade en tjänstemannapersonal af ända till 32,000 personer, och om än detta antal är för högt tilltaget, så tror jag likväl att man kan vara ense derom, att kostnaderna för den irågasatta åtgärden skulle blifva oerhördt stora och måhända uppsluka mera än hvad man genom densamma i skogstillgångar insparade. Af detta skäl, och då det dessutom syntes föga lämpligt att inom ett år efter det Kongl. Maj:ts i ämnet utfärdad förordning göra påminnelser om en ny sådan, fann Utskottets majoritet sig förhindrad att tillstyrka företagande af någon som helst åtgärd i antydda syftet. Man har ju icke ens kunnat med någon tillförlitlighet erfara verkan af den sista förordningen; och en sådan erfarenhet synes dock vara nödig, innan man förklarar förordningen oduglig.

Skulle Kammaren emellertid antaga Herr Greve Sparres reservation, så vill jag ingalunda motsätta mig det; men på förut anförda grunder anser jag likväl Utskottets Utlåtande för närvarande böra föredragas, på det att nödig erfarenhet må kunna i fråga om den sednaste förordningens resultat inhemtas.

Herr Bergström: På de af Herr Ribbing anförda skäl, får jag tillstyrka bifall till Herr Greve Sparres reservation.

Herr Lithner: För min del ber jag att få tillstyrka bifall till Utskottets Utlåtande. Såsom en föregående talare redan antydt, synes det som om man borde bida någon tid, innan man till Kongl. Maj:t ingår med hemställan om en ny författning i förevarande ämne, då den sednast utfärdade ännu icke är ens årsgammal, och någon erfarenhet om dess verkningar således icke kan vara vunnen.

Jag tror jemväl, att man vid denna frågas behandling i almänhet varit alltför mycket böjd att utgå från vissa förutfattade opinioner, hvilkas grunder man naturligen icke varit i tillfälle egna en fullt tillförläpplig pröfning. Man antager, att i Norrland försiggår ett ordentligt utrotningskrig emot skogarne; och detta ord, skogssköfving, har blifvit ett fältrop, som man begagnar till stöd och uppmuntran för de mest ingripande legala tvångsåtgärder emot innevävarne i dessa trakter.

Jag vågar dock — med den auktoritet som bekantskapen med ort- och sakförhållanden uti ifrågavarande del af riket möjligen torde medföra — påstå, att dessa antaganden icke äro i verkligheten grundade, att dessa farhågor alltså äro öfverdrifna eller rent af öfverflödiga. Det ligger nemligen i sakens natur, att med undantag af landremsan närmast hafvet — der likväl till följd af de ständiga hafsvindarne skogen sällan uppnår fullt reslig höjd — någon skogssköfving i Norrland icke kan ega rum, och det helt enkelt af den orsak, att flottningen från de mera aflägsne skogarne är allt för dyr, att det skulle löna sig afhugga och till hamnarne nedföra annat än fullt moget timmer. Dessa sågverksegare uppe i Norrland har man förebrått allt — utom egennytta, men det skulle verkligen vara särdeles oegennyttigt, om de på den utländska marknaden för-yttrade timmer till pris, som understöge fraktkostnaderna, hvilket likväl tvifvelsutan blefve fallet, om de skulle utskeppa annat än moget virke. Man har det oaktadt påstått — och reservanten emot Utskotts-betänkandet har gjort sig till ett eko för sådana omdömen — att skogssköfvingen på ett "skamlöst" sätt fortgår i Norrland. Det är ett hårdt ord emot en hel provins och dess förnämsta näringsgren; men sannolikt har den ädle grefven föreställt sig Norrland såsom snart en ny upplaga af de sorgligt ryktbara Svältorna inom Herr grefvens eget län.

Det kunde visserligen synas, som om antagandet af berörda reservation skulle vara temligen oskadligt, då densamma icke innehåller något positivt förslag; men önskningsar äro dock deri uttalade, som, efter det Kongl. Maj:t nyss utfärdat förordning i frågan och efter det chefen för Skogsstyrelsen uti afgifvet utlåtande yttrat de största betänkligheter emot vidare nyheter på detta område, föranleda mig åtminstone att förkasta reservationen.

Jag skulle icke vidare taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, om ej den tankegång, som genomgått en föregående talares yttranden, vore allt för märklig, för att ej förtjena några ord till bemötande. Han öfvergick nemligen från reservationen in på frågan om den enskildes rätt gent emot det allmänna; och han fann, att talet om ett ingrepp af den enskilda eganderätten genom restriktiva lagar var så gammalt, att det kunde betraktas såsom alldeles utnött. För min del får jag bekänna, att jag skulle anse det land olyckligt, der denna den enskildes rätt saknade målsmän; och jag tror — med historiens vittnesbörd för ögonen — att dessa rättsanspråk aldrig kunna för ofta förkunnas, för ifrigt framhållas. Och i öfrigt — är något tal utnött, så är det sannerligen det om skogssköfvingen.

Vidare har samma talare med stöd af vetenskapliga auktoriteter — hvilkas beskaffenhet han likväl icke närmare antydt — förmenat, att den i Norrland nu pågående skogsafverkningen skulle förvandla landet till en ödemark. Jag tror mig likväl af vetenskapsmän hafva hört, att skogens afverkande medför mildare klimatiska förhållanden; och i allmänhet torde väl erfarenheten gifva vid handen, att kulturens vanliga utvecklingsgång i vårt land — liksom sannolikt öfverallt — just varit den, att först allt på skogen blifvit röjdt och sedan bygd bruten. I sjelfva verket torde ock kunna sägas, att man om skogssköfvingen gör sig de besynnerligaste föreställningar och snart sagdt å densamma vill skylla allt ondt. Får man för litet snö eller för mycket snö, ringa eller öfverflödigt regn, kalla och blåsiga eller varma och torra somrar — allt har man skogssköfvingen och åter skogssköfvingen att tacka för.

Jag sluter af detta, att man icke gjort sig så noga reda för hvad man med skogssköfving bör förstå eller hvad man deraf kan vänta. Och då nu sauningen är, att någon skogssköfving i verkligheten ej förefinnes i Norrland, samt de åtgärder, hvartill Regeringen måhända skulle på grund af den ifrågasatta skrifvelsen föranledas, på ett betänkligt sätt ingripa i den enskildes dispositionsrätt öfver hans egendom samt sålunda kränka den dyrbaraste medborgerliga fri- och rättighet, så kan jag ej annat än yrka bifall till Utlåtandet.

Herr *August Danielsson* instämde.

Herr *Jan Andersson*: Jag instämmer helt och hållet med Herrar Rosenberg och Lithner. Det kan icke annat än förefalla besynnerligt, att en sådan motion som den förevarande kunnat framkomma, ty det är ju uppenbart, att dess realiserande skulle medföra tredubbla kostnader mot den dymedelst vunna besparing, och föröfrigt skall hvar och en, som känner till afverkningen i Norrland och flottningen derstädes, finna att förslaget utförande helt enkelt är omöjligt. Jag begär därför bifall till Utlåtandet.

Herr *Staaft*: Jemte det jag i allo instämmer med Herr Lithner, ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att afverkningarne i Norrland bero på vida mera djupgående orsaker, än man i allmänhet föreställer sig. Om man nemligen går till grunden af saken, skall man finna, att redan för århundraden tillbaka har Kronan, genom att icke låta afvittringarne

fortgå, afstängt befolkningen från den biförtjenst, som af ett lagligt användande af skogarne kunnat densamma beredas. Detta har förorsakat, att en aldrig så ringa afverkning nu måste betraktas såsom åverkan, att hvad som, derest afvittringarne fått fortgå, hade varit en obestriddig rätt, nu måste rubriceras såsom ett brott. Man kan vid detta förhållande finna förklarligt, nästan ursäktligt, om ett folk, boende aflägsset från de kommunikationsanstalter som sätta det i beröring med det öfriga landet, beröfvadt hvarje tillfälle till biförtjenst genom loflig skogshandtering, som dock utgör dess naturliga näringsfång, gör sig förfallet till olöflig afverkan, och aldraminst borde man väl stämpa detta såsom ett så skamlöst förehavande, som reservanten gjort. Jag tror för öfrigt, att brottmålstabellerna icke skola utvisa, att de norra länen i detta afseende intaga någon anmärkningsvärd plats i jämförelse med öfriga delar af landet.

Då man dessutom genom bifall till reservationen skulle förorda åtgärder, ledande till inskränkning i den naturliga eganderätten, så kan jag ej biträda densamma, utan yrkar att Utskottets Utlåtande måtte godkännas.

Herr Henrik Hansson: Jag har rörande skogsafverknigen i Norrland en helt annan erfarenhet än de siste talarne. Jag har mig nemligen väl bekant, att skogssköfvingen bedrifves i en grad, att snar hjälp är alldeles nödvändig, derest man skall åt framtiden rädda allmänningarnes och kronoparkernas skogstillgångar. Icke utan förvåning har jag hört det påståendet, att endast mogen skog skulle afverkas, ty verkliga förhållandet är helt annat. Man hugger t. ex. träd, hvaraf ämne till 4 stockar kunde tagas; men använder af dessa endast en. Detta erkännes till och med af sågverksegare.

Man har sagt, att skogssköfvingen är skamlig; och för min del kan jag ej annat än instämma deri, så väl med afseende å sjelfva saken som i synnerhet med hänsyn till det verkliga oförsynda sätt, hvarpå stora kvantiteter, tusentals träd olöfligen afverkas. Antalet af de på sådant sätt sköflade träden kan endast approximativt skattas, ty då skogsbetjeningen upptäcker 4 till 5,000 träd, så afverkas der 20 till 30,000. Motionärens syften tror jag likväl icke kunna uppås, ehuru välmenande de än äro, men i reservationens slut kan jag deremot med godt samvete förena mig; hvaran jag derå anhåller om Herr Talmannens proposition.

Herr Olof Nilsson: Som det nu förevarande Lag-Utskottets Betänkande egentligen berör de norra länen och således äfven den ort jag representerar, vill jag härvid antyda åtskilliga omständigheter angående skogarne derstädes. Hvarken Staten eller den enskilde borde inkräkta på hvarandras rätt, men beklagligen ega dylika förhållanden rum. Hvad det angår de allmännas eller embetsmyndigheternas åtgörande, så hafva många byar i den socken jag bor vid deras afvittring på 1700-talet icke erhållit sitt lagligen berättigade utmål i skog, utan blott löfte uti afvittringsdomar att framdeles undfå återstoden, men som oaktadt flera klagomål ännu sakna tusendetals tumuland och torde aldrig bekomma sitt fulla utmål i skog.

Äfven har embetsmyndigheten låtit anlägga nybyggen in på gamla byamäns afvittrade och fastställda område, som blifvit af landmätare utrönt vid byns laga skifte, som, sedan byamännen bekostat på skiftet några tusen riksdaler, måst inställas för afvaktan af ytterligare afvittring.

Hvad skogarne beträffar i nedre landet, der laga skiften nästan öfverallt fortgått, så iakttages all möjlig sparsamhet och hushållning med skogarne.

Men den öfverklagade skogsåverkan inom länet förspörjes ifrån Lappmarkerna, ehuru jag tror att med få undantag jägeribetjeningen uppsöker och tager det åverkade timret i beslag samt å offentlig auktion försäljer detsamma för Kronans räkning.

Jag kan härvid icke underlåta att anmärka hvad jag tror gifvit anledning till åverkan derstädes, nemligen att, då byalag om sjutton grannar i en gemensam ansökning ingått till länsstyrelsen med anhållan att mot gemensam ansvarighet för erläggande af den lagliga afgiften till Kronan få utstämpla skog å allmänningen, företaget icke allenast blifvit lika kostsamt fördyradt genom skyldighet att för hvardera lösa särskild resolution och särskilda Utslag m. m., som afgiften till Kronan, utan måst befara, att jägeribetjening sökt utstämpla inom det område, som vid afvittring ansetts böra byamännen tillkomma, hvilket jag icke å byamännens sida vill försvara, men som jag tror kommer att upphöra, så fort genom afvittring den enskilda skogen blir skild från den allmänna.

Motionärens förslag skulle icke allenast blifva ett ingrepp i skattevärdens enskilda eganderätt utan medföra en kostnad för Staten, som kunde vidt öfverstiga alla Kronans inkomster från de Norrländska skogarne samt föranleda derhän, att, om stämpelmärket å virket, som nedflottades utefter flera miles långa försar, blefve å stenklippor afskafvet, sådant virke blefve till Kronan förverkadt, hvilket ju vore en orättvisa.

Och då Kongl. Maj:ts sistlidet år för de Norrländska länen utfärdat en särskild författning i afseende på skogarnes vård och skötsel, och det i öfrigt finnes gillande åverkaus-lagar, anser jag mig föranlåten att yrka bifall till Lag-Utskottets afstyrkande å motionen.

Herr *Rönblad*: (I anseende till afståndet och talarens lågmäldhet kunde anförandet ej uppfattas.)

Herr *Murén*: Denna fråga angående skogshushållningen i Norrländska länen återkommer regelmässigt hvarje riksdag, och man kunde i sanning spara sig mödan af densamma debatterande genom att läsa protokollen, som innehålla föregående Riksdagars diskussioner i ämnet.

I längliga tider, ja för 100 år tillbaka, har man hört samma klagan och farhågor uttalas, att skogen i Norrland inom kort skulle taga slut och Sverige blifva obeboeligt, om ej något vidgjordes till förekommande af skogarnes utödande.

Jag tror dock, att föreställningarne om skogshushållningen i Norrland i allmänhet hvilat på origtiga förutsättningar. I Norrland finnas öfver hufvud taget ej jernbruk. Och det är jernbruken, som föranleda största skogsförödelsen, emedan ungskogen, förvandlad till kol, af dem förbrukas. Sågverken, deraf en stor mängd finnes i Norrland, utöda icke

skogen, ty för deras räkning hugges icke annat än mogen, ja öfvermogen skog, som bör borttagas för att lemna den sparade ungsbogen tillfälle att växa, och hvarigenom skogens framtida bestånd är betryggad. Att, såsom man påstått, sparrar, dertill ungskog användes, i betydande kvantiteter utföras och bidra till skogens utöfande i Norrland, öfverensstämmer icke med verkliga förhållandet. Jag vet åtminstone icke, att sparrar utskeppas från något annat ställe i Norrland än Skellefteå, och detta kan väl icke vara så oroväckande och s. k. pitprops skeppas icke från något ställe i Norrland. I Dalarne afverkas icke annat än mogen skog och ofta är den till och med öfvermogen. Der sådan öfvermogen skog finnes, växer den icke vidare, och för att befordra skogens växtlighet är det nödvändigt att fälla den mogna skogen. Det är väl sannt, att mycken åverkan bedrifves å Kronaus skogar, och att Staten bör skydda sin egendom från dylikt ofog. Men detta vet Regeringen förut, utan att Representationen behöfver derom påminna, och vi finna äfven, att Regeringen i detta hänseende gör allt hvad på henne ankommer. Men förrän afvittringarne öfvergått dessa vidsträckta skogsmarker, kunna vi icke påräkna, att Kronans rätt till sina skogar skall blifva tillbörligen respekterad. Man har här talat om, att skogen utefter de Norrländska elfvarne numera blifvit utluggen, åtminstone till största delen, och att ingen skog, afsedd för återväxt, der finnes. Nå väl, detta är kulturens gång! Man hugger bort skogen för att odla jorden. Så har det tillgått i våra bördigaste provinser, Skåne och Östergötland, och ingen kan väl beklaga sådant. På enahanda sätt tillgår det ock i de Norrländska floddalarna, der den största delen af befolkningen är bosatt. Vår kulturhistoria lär oss, att folk och skog ej trifvas tillsammans, ty der menniskor slå ned sina bopålar, vilja de om möjligt odla jorden, och då måste skogen bort. Att nybyggarne missbruka sin afverkningsrätt till skogen är sannt, men det bör icke förundra oss att de utsträcka sina odlingar så långt och hastigt som möjligt. Vill man hafva skogen kvar, må man då icke låta nybyggen anläggas, hvilket vi dock veta är enda medlet att kolonisera Norrland och göra denna del af fäderneslandet till hvad det lofvar att i en framtid blifva.

Innan sågverken uppstodo i Norrland, inträffade, som bekant, ofta skogseldar, som förödde stora landssträckor. Anledningen till dessa var naturligtvis den, att i de glest bebodda trakterna inneväanarne begagnade beten å skogar, aflägsset belägna från de mer befolkade orterna, och då dessa skogar i brist af all afverkning, voro för kreaturen otillgängliga till följd af vindfallen, så antändes desamma till befordrande af bättre bete för kreaturen.

Numera efter sågverkens inrättande hör man sällan skogseldar omtalas. Så uppgifves det i en femårsberättelse från en landshöfding i Norrland, hvilken gjort sig möda att taga reda på förhållandet i stället för att endast rätta sig efter hörsagor.

Då, såsom jag redan nämnt, sågverken ingalunda bidra till skogars utöfande och det icke lönar sig att afverka ungskog, tror jag några åtgärder i afseende på skogshållningen i Norrland för närvarande ej vara behöfliga. Åtminstone bör man göra sig noga reda för förhållandena,

innan man beslutar aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte hvarom här är fråga.

En författning i ämnet är ju nyss utfärdad, och tarfvas ytterligare åtgärder för vården om Kronans skogar, lära väl vederbörande icke underlåta att härom göra framställning till Kongl. Maj:t. Då, men icke förr, torde det vara skäl att Representationen ingriper i frågan och beslutar om de åtgärder, som kunna vara lämpliga.

Herr Grape: Då Herr Grefve Sparres vid BetänkanDET fogade reservation åsyftar en bättre kontroll öfver Kronans skogar, utan att derigenom ingrepp göres i den enskildes disposition öfver sin afverkade skog, anser jag att hvad i reservationen föreslagits bör af Riksdagen bifallas.

Såsom förhållandet nu är, betraktas Kronans skogar såsom hvars och ens egendom, den han eger saklöst tillgripa och använda efter behag. Detta visar, huru högst förvillade rättsbegreppen äro, och det är i sanning hög tid att häri söka åstadkomma rättelse och förbättring, hvarföre jag för min del yrkar bifall till Herr Grefve Sparres reservation.

Herr Hierta: Det är ej något tvifvel om, att åverkan i stor skala bedrivs å Kronans skogar i Norrland, och kunde sådant hindras genom antagandet af hvad i Grefve Sparres reservation föreslås, skulle jag gerna deri instämma. Men läser man igenom reservationen och tillser, hvilka åtgärder som erfordras för vinnande af nödig kontroll mot den oloffiga afverkningen, finner man dem vara af två slag: den ena är att genom skärpta föreskrifter tillhålla vederbörande skogs- och jägeribetjening att göra sin pligt. Då nu Regeringens uppmärksamhet blifvit genom ifrågasvarande motion fästad på saken, kan det icke gerna felas, att Skogsstyrelsen erhåller nödiga föreskrifter från chefen för Civil-departementet, utan att särskild skrifvelse i ämnet från Representationen aflåtes.

Åtgärderna af det andra slaget vore anställandet af en mängd skogs- och jägeribetjente, hvilket skulle komma att medföra allt för betydliga kostnader. Detta är ock påpekadt af Skogsstyrelsen, hvars åsigter om de betydliga utgifter, som härtill erfordrades, utan tvifvel ega rigtighet. Dessutom tillåter jag mig fästa uppmärksamhet derå, att på detta sätt skulle tillskapas en stor här af lönehungrande tjensteandar, hvars anspråk med tiden skulle växa, och att kostnaderna i och för deras aflöning måhända skulle öfverstiga den vinst och fördel, Staten kunde komma att hafva af skogarnes bättre vård och skydd emot åverkan. Denna omständighet har jag tillförene framhållit, då frågan om de Norrländska skogarne vid föregående riksdagar varit å bane, och jag tror att man här bör vara varsam i fråga om nya tjensters tillsättande. För närvarande och i det skick frågan nu befinner sig, torde det vara klokast att dröja med vidare åtgärders vidtagande, till dess större erfarenhet om verkningarne af de nyligen utkomna skogs författningarne hunnit inhemtas, hvarföre jag tillstyrker bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Lithner: Det synes mig bäst, att, då det kan hända, såsom ock nu händt, att beskyllningar framkastas derom, att man talar emot sin öfvertygelse, dylika insinuationer ej upptagas till besvarande, hvarföre jag

ej vill särskildt bemöta en anmärkning, som i sådant syfte rigtats emot mig. För öfrigt vill jag, i anledning af hvad representanten från Hernösand yttrat rörande Kongl. förordningen om skogarne i riket den 29 Juni 1866, endast anmärka, att, då han påstår, det nämnda författning ej innehåller några bestämmelser om kontrollen öfver de allmänna skogarnes vård, synes mig den värde representanten hafva gjort en något förhastad konklusion. Det är nemligen tydligt, att, när Kronan sjelf tager i besittning sina efter afvittringarne till gränserna bestämda skogsmarker, den har samma rättighet att kontrollera afverkningen derå som den enskilde har i afseende å sina skogar.

Den förklaring, Herr Grefve Sparres reservation innehåller angående möjligheten för det närvarande antalet skogs- och jägeribetjente att utöfva kontroll å afverkningen på all skog, så väl allmän som enskild, gifver mig anledning meddela den faktiska upplysning, att Norrbottens län innehåller 940 kvadratmil och att, då, enligt Konungens Befallningshafvandes derstädes uppgifter, för nödig kontroll å skogsafverkningarne inom länet erfordras minst 5 skogs- och jägeribetjente på hvarje kvadratmil, det sålunda för detta ändamål ensamt inom nämnda län behöfdes 4,700 sådana tjänstemän. Det är således utom allt tvifvel, att, vill man hafva Kronans skogar behörigen vårdade och deraf draga största möjliga afkomst, måste betydliga uppoffringar göras för aflönandet af denna nya talrika skara tjänstemän; uppoffringar som måhända ej på långt när uppväge Kronans afkomst från skogarne. Vill man åter icke underkasta sig dessa uppoffringar, återstår ej annan utväg än att såsom hittills öfverlemna åt Kongl. Maj:t att, på sätt bäst och lämpligast synes, draga försorg om skogarnes vård och hämmandet af de tyvärr i stor skala bedrifna olofliga skogsafverkningarne; men att medelst en skrifvelse derom göra nya påminnelser hos Kongl. Maj:t, tyckes mig vara hvarken behöfligt eller lämpligt, hvarföre jag fortfarande tillstyrker bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Kolmodin: En ledamot af Lag-Utskottet har yttrat, att frågan om skogshushållningen vid föregående riksdagar beständigt sysselsatt Representationen, så att man ordentligt kan känna sig trött vid den. Detta envisa återvändande är tvifvelsutant ett tecken dertill, att denna fråga ännu icke blifvit nöjaktigt löst, samt att den, till dess sådant skett, skall riksdag efter Riksdag framträda på nytt. Det är derföre, enligt min tanke, skäl för innevarande Riksdag att, långt ifrån att skjuta frågan å sido, göra allt för att befordra det goda syftemål, som lagsiftningen i denna del afser. Hvad skogsafverkningen i Norrland beträffar, har en talare yttrat, att det vore en förnärmande benämning, då man betecknat denna afverkning såsom en skamlig skogssköfving. Jag har, för min del, af tidningarne sett och af nu pågående diskussion inhemtat, att en sådan sköfving af Kronans skogar verkligen eger rum, och ingen lär väl kunna förneka, att sköfving af annans egendom städse är en skamlig gerning — skamlig antingen 1 eller 1,000 träd åverkas. Jag är väl alldeles urstånd-satt att bedöma denna frågas sammanhang med afvittringarne i Norrland, lika litet som jag vågar pröfva kostnaden för åvågbringandet af den kontroll, som för skogarnes bevarande blifvit ifrågasatt, men visst är att så många förhållanden blifvit under diskussionen uppdagade, att Riksdag-

gen i anledning deraf icke bör skjuta motionen ifrån sig utan vidtaga nödiga åtgärder för att söka åstadkomma berörda kontroll. Man bör i min tanke vidtaga de kraftigaste åtgärder för att icke blott bevara Kronans rättmätiga egendom, utan äfven söka förekomma den demoraliserande handtering, som förderfvar befolkningen i dessa trakter, der skogsäverkan snart sagdt såsom yrke bedrivnes. Man har invändt, att nödig kontroll öfver afverkningen från Kongl. Maj:ts och Kronans samt öfriga under allmän uppsigt och vård stående skogar i de Norrländska länen icke kan vinnas utan att förorsaka Statsverket kostnader, som långt öfverstiga afkastningen. Vore det så, tror jag, att man gjorde bäst att lemna skogarne vind för våg eller rent at skänka bort dem. Men min öfvertygelse är, att de Norrländska skogarne äro väl värda den vård, man för desamma påyrkat, bland annat derföre att Norrland, om det blefve skogslost, vore helt och hållet förloradt.

Jag yrkar bifall till Grefve Sparres reservation.

Herr Liljenmark: Jag instämmer till hufvudsakligaste delen i Herr Lithners anförande och anhåller vördsamt att få lemna några ytterligare upplysningar i frågan. Det förefaller mig eget, att man, så länge skogarne i de Norrländska länen och Dalarne ruttnade ned, icke gjorde någon anmärkning mot skogshushållningen; men då någon nu för tiden gör försök att tillgodogöra sig skogens alster, rifver man upp både himmel och jord samt vill stämpla till höger och venster.

En talare, representanten från Upsala, har yttrat, att skogsafverkningen är kränkning af annans enskilda egendom. Detta har så ofta blifvit åberopadt utan giltiga skäl, att det numera förlorat all betydelse. Deremot tror jag, att Riksdagen är skyldig att vara mycket varsam vid fattandet af beslut, sådant som här blifvit ifrågasatt, så att ej Regeringen får anledning att för mycket inblanda sig i enskildes hushållning på ett eller annat sätt. Regeringen skulle i motsatt fall kunna slutligen komma fram med förslag, huru många tunnor säd den enskilde finge berga eller huru mycket penningar han finge utöfver tillgångarne depensera.

För öfrigt må det tillåtas mig anmärka, att, om motionen vinner framgång, följden deraf blir, att för de norra orterna i Sverige kommer att finnas en särskild skogslagstiftning, som icke gäller för de södra. Jag vill åtminstone icke tillstyrka något sådant. Går det an, mine Herrar, att genom lag stadga, det fällning af träd är brott på ett men icke på ett annat ställe inom samma land?

I afseende på Grefve Sparres reservation, som vunnit afseende hos många talare inom Kamnaren, vill jag nämna, att jag icke har något att anmärka mot den delen af reservationen, som innehåller: "att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vidtagande af erforderliga åtgärder för utöfvande af kontroll öfver afverkningen från Kongl. Maj:ts och Kronans" (skogar); men det heter derefter: "samt öfriga under allmän uppsigt och vård stående skogar i de Norrländska länen" etc. Detta vill med andra ord säga, att Kongl. Maj:t skall taga vård om socken- och häradsallmänningar, och att följaktligen stämpling af enskildes träd skall verkställas. Just i detta afseende anser jag reservationen vara synnerligen betänklig.

Slutligen får jag tillkännagifva, att jag delar Herr Hiertas mening derom, att vi hafva nog med dem som hungra efter löner på stat. Man bör verkligen akta sig, att man icke snart kommer till samma resultat som ett furstendöme i Tyskland, der hvar tredje person i samhället är tjänsteman.

Herr Henrik Hansson: Jag tror, att man kommit litet från ämnet. Till stöd för min förut uttalade åsigt vill jag åberopa, att landstinget i Vester-Norrlands län år 1866 beslutade att ingå till Kongl. Maj:t med en petition, hvaruti landstinget anhöll, att Kongl. Maj:t behagade vidtaga erforderliga åtgärder till hämmande af skogsförödelsen derstädes, och då landstinget var sammansatt af personer från hela länet, tror jag att detta väl förtjenar något afseende.

Representanten från Gefle har sagt, att frågan är gammal och visat sig icke vara så menlig, som man låtit förstå. Jag vill i anledning deraf upplysa, att inom den ort jag representerar har verkligen skogsbrist på åtskilliga ställen redan uppstått. Innan jag afreste till riksdagen, anmodade flere nybyggare mig att väcka motion derom, att de finge lindring i skattebördorna, emedan de omöjligen kunde bestrida sina utskylder. Jag vill fästa Herrarnes uppmärksamhet derå, att skogen är för Norrland hvad den sädesbärande jorden är för södra Sverige. Många nybyggen hafva blifvit anlagda på sådana ställen, der säd icke kan skördas, emedan den fryser bort. Skogen är för dessa enda medlet till lifsuppehälle.

Representanten från Gefle har äfven sagt, att smäckert virke ej skeppas ut från Norrland. Jag kan icke annat än förundra mig öfver ett sådant påstående från en man, som har vidsträckta kunskaper, och mer än väl vet, att många skeppslaster med dylikt virke utgått från Norrland.

Jag yrkar fortfarande bifall till Grefve Sparres reservation.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på bifall till Herr Grefve Sparres vid Utlåtandet fogade reservation. Båda dessa propositioner besvarades med ja och nej, hvarjemte omröstning begärdes; med anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 75,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutat, att en sådan underdånig skrifvelse i ämnet, som Herr Grefve E. Sparre i sin vid Utlåtandet fogade reservation föreslagit, skall till Kongl. Maj:t aflätas.

Omröstningen anställdes i grundlagsenlig ordning, och utföll med 58 ja emot 82 nej; i följd hvaraf Kammaren för sin del beslutat, att

Riksdagen

Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes anbefalla vidtagande af erforderliga åtgärder för utövande af kontroll öfver afverkningen från Kongl. Maj:ts och Kronans samt öfriga under allmän uppsigt och vård stående skogar i de Norrländska länen, på det att olaga afverkan derå må förebyggas eller åtminstone i möjligaste måtto in-skränkas.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det beslut Kammaren vid handläggning af det under § 3 här ofvan antecknade ärende fattat.

§ 6.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets Utlåtande N:o 76, i anledning af Riksdagens Justitie-ombudsmans framställning rörande åtgärder till domstolsarkivens bevarande.

Härvid yttrade

Herr Bergström: Lag-Utskottet har ställt förslaget om vidtagande af lämpliga åtgärder till bevarande af underdomstolarnes arkiv i sammanhang med frågan om förändrade lagstadganden beträffande Häradsrätternas jurisdiktion och arbetssätt. För min del anser jag den förra frågan vara så viktig och så brådskande, att den icke bör ställas i sammanhang med eller göras beroende af den sednare, hvars lösning står i vida fältet. Jag hemställer fördenskull, att ur den föreslagna skrifvelsen må, uteslutas orden från och med "i sammanhang" till och med "tillika", så att Kammaren för sin del beslutar "att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, hvilka åtgärder, till bevarande af underdomstolarnes arkiv, må finnas lämpliga."

Herr Staaff: Jag instämmer med Herr Bergström och får såsom skäl derfor andraga, att jag anser det vara nödvändigt, att man ju förr desto heldre bör taga vara på de skatter, som finnas i underdomstolarnes arkiv, och att åtgärder därför icke böra ställas i beroende af en annan fråga, som länge nog kan få vänta på sin lösning. För min del anser jag således det vara största skäl för Riksdagen att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, hvilka åtgärder, till bevarande af underdomstolarnes arkiv, må finnas lämpliga.

Öfverläggningen var slutad. Kammaren, som ansåg att förevarande fråga icke borde sättas i sammanhang med pröfningen af Rikets Ständers vid nästlidna riksdag aflåtna begäran om förslag till förändrade lagstadganden beträffande Häradsrätternas jurisdiktion och arbetssätt, beslöt för sin del, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla,

att Kongl. Maj:t tacktes taga i nådigt öfvervägande, hvilka åtgärder, till bevarande af underdomstolarnas arkiv, må finnas lämpliga.

§ 7.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets Memorial N:o 15, i anledning af återremiss å Utlåtandet N:o 11, angående väckta motioner om ändring i 4 och 28 §§ Regeringsformen.

Det förslag, hvarom återremissen handlade, blef af Kammaren antaget att hvilat till grundlagsenlig behandling.

§ 8.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets Utlåtande N:o 77, i anledning af väckt motion om ändring i gällande grufvestadga.

Herr Bergström: Jag yrkar, att föredragna Utlåtandet måtte afslås.

Herr Björck:

Herr Rosenberg: Med anledning af den förste talarens yrkande om afslag har jag egentligen begärt ordet. Jag anser nemligen förevarande fråga vara af den vikt, att den icke bör afslås. Med den siste talaren vill jag icke inlåta mig i dispyt, huruvida grufvestadgan skall anses tillhöra ekonomi- eller civillagstiftningen. Det är väl möjligt, att den tillhör den sednare lagstiftningen, men hvad jag har bestämdt klart för mig är, att Utlåtandet icke bör afslås. Frågan är nemligen till följd af stenkolsgrufvors upptäckt i Skåne icke litet viktig för framtiden. Man bör väl tillgodogöra sig allt i naturen; men då grufvestadgan icke omtalar inmutning af stenkol med dem åtföljande flis, brandskiffer, leror och andra fossilier, bör väl lagstiftaren, då sådana nyttiga ämnen blifvit inom landet upptäckta, gifva klara bestämmelser om de rättsförhållanden, som kunna i anledning deraf uppkomma. Lag-Utskottet har verkligen nedlagt mycket arbete på detta Utlåtande, men erkänt sig oförmöget, ehuru sakkunnig person varit i frågan hörd, att framlägga något bestämdt lagförslag. Som det emellertid är angeläget, att något i saken göres för att underlätta den nya industrien, hemställer jag, om icke Kammaren behagade gilla Utskottets förslag om skrifvelse, med den förändring att orden: "i sådant fall derom i nåder förordna" utgå, och dessa insättas: "till kommande riksdag aflåta nådig Proposition." Jag tror nemligen, att hvarken Utskott eller Kamrarna kunna, om än sakkunnige personer ytterligare höras, med afseende å terminologien i bergsbruket, åstadkomma något verkställbart förslag.

Herr *Hedengren* instämde med Herr Rosenberg.

Herr Anders Ericsson: Jag vill blott tillkännagifva, att jag förklarar mig med Herr Björck och anser ifrågavarande del af lagstiftningen alltför mycket beröra den enskildes eganderätt, för att den skulle kunna anses uteslutande tillhöra Regeringen. Jag instämmer således i det af Herr Björck framställda yrkandet.

Öfverläggningen var slutad; och ifrågavarande Utlåtande blef till Utskottet återförvisadt.

§ 9.

Föredrogs Lag-Utskottets Memorial N:o 78, i anledning af Andra Kammarens återremiss å viss del af Utskottets Utlåtande N:o 65, rörande väckt motion om vissa stadganden till ordnande af jordegares och arrendators ömsesidiga rättsförhållanden.

Utskottets hemställan i den del af Utlåtandet N:o 65, hvarom här vore fråga, eller den som innefattade yttrande öfver femte punkten i Herr P. von Möllers motion N:o 18, blef af Kammaren afslagen.

§ 10.

Företogs till handläggning Andra Kammarens Enskilda Utskotts Betänkande N:o 2 (i samlingen N:o 43), angående förslag till reglementariska föreskrifter för Riksdagen.

Det i förevarande Betänkande framlagda förslag företogs till granskning; dervid §§ 1—11 godkändes.

§ 12.

Herr Björck:

Herr Bergström: Om den af Herr Björck förfäktade grundsats, att omröstning i Riksdagens ständiga och särskilda Utskott bör vara öppen, skulle vinna Kammarens bifall, torde det blifva nödigt meddela särskild bestämmelse, huru i händelse af paria vota skall förfaras. Hvad Riksdagsordningens 48 § i syftning att skilja emellan lika delade röster stadgar derom, att en sedel alltid bör uttagas och förseglas för att, i händelse rösterna befinnas lika delade, öppnas, eger ingen tillämplighet å öppen omröstning. Att låta lotten vid öppen omröstning skilja emellan olika meningar, hvardera understödd af lika många röster, lärer icke gå an. Enda rimliga utvägen att upphöja endera meningen till beslut vore enligt min åsigt att tillägga ordföranden votum decisivum. Tvekan att tillerkänna ordföranden en sådan afgörande röst lärer undanrödjas genom erinran, att ordförande i Utskott nu mera innehar denna befattning, icke på grund af sjelfskrifvenhet utan till följd af fritt val. För min del skulle jag, med afseende å den förkärlek hvarmed man nu i Kammaren synes omfatta öppen omröstning i Utskott, vilja hemställa, om icke Kammaren, heldre än att i allo underkänna hvad i förevarande paragraf blifvit föreslaget, skulle finna lämpligt återförvisa ärendet till Utskottet och uppdraga detsamma att inkomma med förslag till bestämmelse, huru, i händelse öppen omröstning inom Utskott antages, förfaras skall, om vid sådan omröstning rösterna befinnas lika delade.

Herr Nils Larson: För min del har jag ingenting emot Herr Bergströms förslag, men anser det icke kunna genomföras utan en grundlagsförändring, ty vår nu gällande grundlag tillägger ingalunda ordföranden

något votum decisivum. Man torde därför nu få nöja sig med att, såsom Herr Björck yrkat, helt enkelt afslå denna paragraf.

Herr Sjöberg: Jag kan ej dela den värde representantens från Göteborg farhågor för antagande af denna paragraf. Jag är nu för ögonblicket ej i stånd att åberopa ordningsnummern på den paragraf i den förra Riksdagsordningen, som står i öfverensstämmelse med den paragraf i den nya, som handlar om votering i Utskotten. Jag vågar likväl med bestämdhet påstå, att den nya grundlagen innehåller samma stadgande som det, hvilket i den gamla Riksdagsordningen gaf anledning till den förutsättning, att lagstiftaren, genom föreskriften att, då votering med slutna sedlar skulle anställas, en sedel alltid borde uttagas och förseglas, velat utmärka att slutna votering borde ega rum; och endast genom detta stadgandes omflyttning i den nya grundlagen har den meningen uppkommit, att den öppna voteringen skulle vara den normala och den andra endast ett undantag. Vid sådant förhållande, och då den nya grundlagen sålunda genomgås af principen om slutna votering, är det väl också riktigt, att, då en ledamot inom Utskott dylik votering påyrkar, den ovilkorligen bör ega rum. Antager man åter principen om öppen votering, följer deraf, att ordföranden måste ega votum decisivum. Detta ämne är på sätt och vis redan behandladt, då fråga var om Konstitutions-Utskottets Betänkande N:o 10, och blef då visserligen icke fullkomligt uttömdt, men så mycket framgick dock af frågans behandling den gången, att man icke ansåg den öppna voteringen *nu* kunna genomföras. Summa grundsats gjorde sig äfven gällande inom det Kammarens Euskinda Utskott, som haft befattning med nu förevarande Betänkande, och man bör väl besinna, jag upprepar det ännu en gång, att af den öppna voteringens antagande följer att ordförande i Utskott skall hafva afgörande röst och likaså i Kammarne Talmännen. Deremot har jag visserligen i principen ingenting att invända, men det står ej i öfverensstämmelse med nu gällande grundlag.

Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att nu förevarande § 12 fullkomligt öfverensstämmer med Första Kammarens beslut i ämnet. Äfven der var frågan föremål för olika meningar, och först efter en återremiss bestämde man sig för en sådan lydelse af denna paragraf, som här finnes ordagrant återgifven; och om man icke kan bestrida att en ledamot eger rätt att yrka slutna votering, tror jag denna paragraf vara i fullkomlig öfverensstämmelse med grundlagens både ande och ordalydelse, hvarföre jag yrkar paragrafens godkännande.

Herr Svensén: Jag är deremot af den öfvertygelse, att den öppna voteringen eger ett bestämdt företräde. Under denna riksdag har Stats-Utskottet varit i tillfälle att pröfva denna votering, som hela tiden der varit använd, och jag tror ej, att någon funnit sig missnöjd dermed. Stats-Utskottet beslöt nemligen vid Riksdagens början, att voteringarne alltid skulle ske öppet, men att, om paria vota dervid inträffade, votering med slutna sedlar skulle anställas. Meningen i 48 § Riksdagsordningen torde också tydligen vara den, att den öppna voteringen i allmänhet bör användas och den slutna endast undantagsvis. Därföre bör det också vara Ut-

skotten förbehållet att sjelfva ordna om sättet för omröstningarnes verkställande derinom, utan att Kamrarne behöfva befatta sig dermed.

På dessa skäl yrkar äfven jag, att denna paragraf måtte afslås.

Herr Witt: Jag ber, att få taga mig friheten upplysa, hvilken paragraf i gamla grundlagen motsvarade den paragraf i nu gällande Riksdagsordning, som handlar om voteringarne inom Utskottet. I § 38 af den gamla Riksdagsordningen hette det: "Alla omröstningar i Utskotten skola ske per capita, emellan Utskottets samtliga ledamöter, utan afseende på Stånd. Då votering med slutna sedlar anställes, må alltid en sedel uttagas och förseglas, hvilken öppnas endast i det fall, att rösterna, vid uppsummerandet, skulle befinnas lika delade." Häraf synes, att det enligt grundlagen var tillåtet att votera på annat sätt än med slutna sedlar, ty det hette: "då votering med slutna sedlar anställes"; således var dylik votering icke ovillkorligen anbefalld. Ut den nya Riksdagsordningen är det lika tydligt uttaladt, att man kan votera öppet inom Utskotten. 48 § lyder nemligen: "Då inom Utskottet omröstning med slutna sedlar anställles, bör alltid en sedel uttagas och förseglas." Derigenom angifves, att votering icke ovillkorligen skall ske med slutna sedlar, utan att öppen votering äfven kan ega rum, och detta har äfven blifvit tillämpadt i Stats-Utskottet, hvarest man hela denna Riksdag voterat öppet. Nu säges det uti 12 § af detta förslag: "Inom Utskottet skall omröstning med slutna sedlar alltid anställas i det fall att sådan omröstning yrkas." Således skulle, om blott en enda ledamot sådant yrkade, dylik votering anställas, men detta är icke grundlagsenligt; ty då man är ense derom, att öppen votering är i grundlagen tillåten, kan det icke bero på en enda ledamot, utan måste bero på pluraliteten, huruvida sådan votering skall användas eller icke. Då således denna 12 § icke står i öfverensstämmelse med grundlagen, anser äfven jag, att den bör utgå, och då jag icke förut uttalat min åsigt rörande sjeliva den sak, som nu är i fråga, ber jag få nämna, att jag anser det rättaste skulle vara, att voteringarne, såväl i Kamrarne som Utskotten, alltid skedde öppet, och att följaktligen enligt min åsigt grundlagen borde så förändras, att ingen votering med slutna sedlar kom i fråga.

Herr Björck:

Herr Jonas Andersson: Jag är öfvertygad, att denna paragraf är alldeles öfverflödigg och tror, i likhet med en föregående talare, att Utskotten sjelfva böra få ordna sitt arbetssätt så, som de finna lämpligast och bäst befrämjande den så önskvärda skyndsamheten i arbetets gång. Inom Stats-Utskottet, hvarest man hela riksdagen voterat öppet, har derunder icke någon enda gång inträffat, att paria vota förekommit, och jag tror verkligen, att i de flesta Utskott detta är ganska sällsynt. Derföre bör, enligt min åsigt, votering inom Utskott alltid ske öppet, och den slutna voteringen bör endast vara ett medel att, då paria vota inträffa, slita tvisten. Nu kan man verkligen säga, att detta blir ett dubbelt besvär; men då, såsom jag nyss nämnde, paria vota högst sällan förekomma, blir detta besvär af ingen betydelse och öfverväges dessutom af den

större hastighet man vinner i annat afseende, derigenom att den öppna voteringen dels går fortare än den slutna och dels inbesparar en god del af diskussionerna, hvilka eljest upptaga så lång tid. Sedan en föregående talare utvecklat hvad man sjelf ämnat säga, behöfver man icke vidare försvara samma åsigt, ty då omröstningen verkställles, får man alltid tillfälle att gifva till känna, till hvilken mening man sluter sig.

Jag förenar mig derföre med dem, som yrkat afslag å denna paragraf.

Herr O. B. Olsson: Jag inskränker mig till att instämma i hvad Herr Björck nyss yttrat.

Herr Anders Ericsson: I en arbetsordning går det naturligtvis icke an att ändra grundlagen, utan dylika frågor måste väl i första rummet behandlas af Konstitutions-Utskottet. Jag instämmer derföre med Herr Björck i yrkandet, att denna paragraf måtte uteslutas. Då kommer 48 § i Riksdagsordningen att lända till efterrättelse rörande voteringarne inom Utskott, och då Utskottet i detta förslag sökt tyda grundlagen, tror jag, att Utskottet öfverskridit sin befogenhet. Mitt yrkande är således, att denna paragraf måtte utgå.

Herr Rosenberg: En föregående talare har sagt, att det icke vore honom bekant, att paria vota vid denna riksdag inträffat inom något Utskott. Jag ber då få erinra om åtskilliga Betänkanden från Lag-Utskottet, hvarå 8 reservanter funnits antecknade. Då nu Utskottet består af 16 ledamöter, är det klart, att i dessa frågor paria vota förekommit. Detta är för öfrigt ett känt förhållande, och jag vet verkligen icke, huru vi skulle hafva redt oss inom Utskottet i dessa fall, derest vi icke fått anlita votering med slutna sedlar. Man har visserligen sagt, att Utskottet skulle kunna framlägga 2 olika Betänkanden, men en del frågor äro så svåra och invecklade, att det icke är någon lätt sak att framkomma med 2 olika Betänkanden, utan då är det en fördel att få använda den slutna voteringen, hvarigenom frågan blir af Utskottet definitift löst, och sedermera kan minoriteten, utan att hafva något synnerligt besvär med ämnets utredning, få sin mening fram till Kamrarna genom en reservation. Den nu förevarande paragrafen synes mig verkligen vara temligen oskadlig, ty den förutsätter såsom regel öppen votering och föreskrifver den slutna voteringen endast i det fall, att sådan af någon Utskottets ledamot påyrkas, och för min del tror jag verkligen, att förhållandena understundom kunna vara sådana, att en Utskotts-ledamot kan hafva ganska goda skäl att önska sluten votering. Afslår man nu denna paragraf, kommer man ut på ovisshetens fält, ty det kan visst vara godt och väl, att hvar och ett Utskott för sig beslutar om sättet för voteringarnes verkställande, men en fördel blir det dock alltid att hafva saken på förhand bestämd. På dessa skäl och då jag icke tror Kammaren vara berättigad att på rak arm tillerkänna Utskotts-ordföranden afgörande röst, yrkar jag bifall till paragrafen.

Herr Anders Jonsson: Jag förenar mig med dem, som förordat den öppna voteringen och yrkar derföre afslag å denna punkt.

Herr Carl Ifvarsson: Jag förstår icke hvarföre man skall behöfva ett sådant stadgande, som förefinnes i denna paragraf, och jag tror icke, att ehuru Stats-Utskottet under hela Riksdagen använt öppen votering, man har något skäl att klaga öfver att Utskottets åtgärder nu varit sämre än förut, då man voterade med slutna sedlar. Det är alldeles klart att, då man godkänner denna paragraf, Utskotten i det närmaste bliwa helt och hållet bundna vid den slutna voteringen, eftersom man velat göra det beroende på en enda ledamot att förbjuda den öppna voteringen. Ej kan det vara skäl att på sådant sätt inskränka hvad grundlagen lemnat rum för, och för min del anser jag ingen åtgärd böra vidtagas, förrän man vunnit en mera stadgad erfarenhet. Grundlagen medgifver, det är obestriddligt, öppen votering inom Utskotten, men den föreskrifver ej under hvilka vilkor den skall ega rum. Rättast torde då vara, att man åt Utskotten sjelfva, d. v. s. åt deras majoritet, öfverlemnar att bestämma, huru vid omröstningarne skall förfaras, så att man icke binder Utskotten onödigtvis, innan man kunnat få någon erfarenhet deraf, att några vådor skulle vara förkuippade med den nuvarande friheten. Äfvenledes torde det vara ganska nyttigt att i Utskotten försöka den öppna voteringen, så att man deraf kan henta ledning för sitt omdöme, huruvida sådan votering i en framtid äfven bör i Kamrarne införas. Någon erfarenhet i den vägen kan man aldrig erhålla, såvida saken icke först försökes i Utskotten. Därföre och på de af Herr Björck i öfrigt andragna skäl yrkar jag, att § 12 i detta Betänkande måtte afslås.

Herr Medin: Jag skall ej lång stund taga Herrarnes uppmärksamhet i anspråk, ty åtskillige talare hafva redan uttryckt sin belåtenhet med den öppna voteringen inom Utskotten och så fullständigt utvecklat skälen dertill, att jag icke behöfver tillägga något till försvar för samma mening. Ehuru inom Lag-Utskottet, såsom en talare nyss yttrat, åtskilliga gånger vid denna riksdag 8 röster stadnat emot 8, kan det mycket väl hända, att, om voteringen varit öppen, resultatet icke blifvit detsamma. I Stats-Utskottet har det ju icke någon enda gång inträffat under hela riksdagen att paria vota förekommit, fastän voteringarne der varit så talrika.

Jag inskränker mig till att förena mig med dem, som yrkat afslag å denna paragraf, och anser, att man bör öfverlemnna åt Utskotten sjelfva att besluta, huru voteringarne derinomböra försiggå.

Herr Åke Andersson: Jag är förekommen af Herr Carl Ifvarsson, och anser det vara högst orätt, i händelse en enda person skulle ega att bestämma, huruvida voteringarne borde ske öppet eller vara slutna, och instämmer jag dertill uti yrkandet om afslag å denna paragraf.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannens propositioner dels på bifall till Utskottets förslag, dels på afslag derå, dels ock på återförvisning, besvarades med blandade ja och nej, och då i sammanhang härmed begärdes votering, blef med anledning deraf och sedan afslag å §:n antagits till kontraposition, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner 12 § af det förslag till reglementariska föreskrifter för Riksdagen, som blifvit framställt i Andra Kammarens Enskilda Utskotts Betänkande N:o 43,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande paragrafen af Kammaren afslagen. Omröstningen, i vaulig ordning anställd, utvisade, att 31 ledamöter röstat ja och 81 nej. Utskottets förslag i denna del var alltså af Kammaren afslaget; hvadan ifrågavarande paragraf skulle utgå.

§§ 13 och 14 godkändes.

Efter det att förslagets samtliga §§ sålunda blifvit genomgångna, yttrade

Herr Sjöberg: Sedan Kammaren nu afgjort, att § 12 bör uteslutas, torde det äfven vara nödigt att bestämma, det nummerföljden å de 2 efterföljande paragraferna skall rättas i öfverensstämmelse med det sålunda fattade beslutet.

Jemte det att paragraferingen skulle ändras, på sätt Herr Sjöberg ifrågasatt, godkände Kammaren slutligen den titel eller rubrik som för ifrågavarande stadgar blifvit af Utskottet föreslagen.

§ 11.

Företogs till handläggning Riksdagens Kansli-deputerades Memorial N:o 6, angående tryckning och expediering af de riksdagshandlingar, som icke medhunnits före riksdagens slut.

Kammaren biföll allt, hvad Kansli-deputerade i detta Memorial yttrat och hemställt.

§ 12.

Anmäldes och bordlades första gången Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 91—93 samt protokollsutdrag från Första Kammaren N:o 253, innefattande nämnde Kammares beslut rörande Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 40.

Sammanträdet afslöts kl. 9 e. m.

In fidem
H. Husberg.